

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Jana Tomášková

Inovatívne spôsoby hodnotenia žiakov v predmete slovenský jazyk a literatúra

2015

Publikácia bola vydaná a financovaná z prostriedkov ESF
v rámci národného projektu Profesijný a kariérový rast
pedagogických zamestnancov.
ITMS kód projektu 26120130002
ITMS kód projektu 26140230002

Inovatívne spôsoby hodnotenia žiakov v predmete slovenský jazyk a literatúra

Jana TOMÁŠKOVÁ

Bratislava 2015

OBSAH

Úvod	5
1 Ciele vzdelávacieho programu a požiadavky na jeho ukončenie	6
2 Východiská hodnotenia žiakov v škole	8
2.1 Legislatívne východiská	8
2.2 Pedagogické a psychologické východiská	9
3 Hodnotenie z pohľadu učiteľa a žiaka	13
3.1 Objektivita a subjektivita pedagogického hodnotenia	13
3.2 Chyby v hodnotení, práca učiteľa s chybou	15
4 Inovatívne metódy a formy hodnotenia	19
4.1 Sumatívne a formatívne hodnotenie	19
4.2 Moderné trendy v hodnotení	21
4.2.1 Sebahodnotenie	22
4.2.2 Portfólio	25
Zoznam bibliografických odkazov	31
Prílohy	33

Úvod

Vážení účastníci vzdelávacieho programu,

študijný text je učebným zdrojom vzdelávacieho programu *Inovatívne spôsoby hodnotenia žiakov v predmete slovenský jazyk a literatúra*, ktorého hlavným cieľom je zdokonaľovať, rozvíjať a získať nové profesijné kompetencie potrebné na riadenie a hodnotenie vyučovacieho procesu inovatívnymi formami a metódami.

Obsahom učebného zdroja je súhrn teoreticko-metodologických a legislatívnych východísk o možnostiach hodnotenia vyučovacieho procesu zo strany učiteľov i žiakov. Ak je hodnotenie vyučovacieho procesu vnímané ako dialóg medzi učiteľom a žiakom, učiteľ svojím hodnotením a výberom vhodných foriem môže mať pozitívny vplyv na zlepšovanie výkonov žiakov i vzťah medzi učiteľom a žiakom a na vytváranie pozitívnej klímy v triede. Z tohto hľadiska za jadro učebného textu považujem kapitoly 3 a 4. Aktuálne sa zameriavajú na problematiku objektívnosti a subjektívnosti hodnotenia v školskej praxi i na tie spôsoby hodnotenia, ktoré posilňujú sebareflexívnu kompetenciu učiteľov a sebahodnotenie žiakov.

Prílohy učebného zdroja zahŕňajú ukážky rôznych foriem hodnotenia, s ktorými sa pracuje počas realizácie vzdelávacieho programu.

Autorka

1| Ciele vzdelávacieho programu a požiadavky na jeho ukončenie

Vzdelávací program *Inovatívne spôsoby hodnotenia žiakov v predmete slovenský jazyk a literatúra* je cieľovo orientovaný na rozvoj profesijných kompetencií učiteľov, ktoré predpokladajú rozvíjať aj kľúčovú kompetenciu – hodnotiť priebeh a výsledky vyučovania a učenia žiaka a formovať jeho autonómne správanie.

Hlavným cieľom je **zdokonaľovať, rozvíjať a získať nové profesijné kompetencie potrebné na riadenie a hodnotenie vyučovacieho procesu inovatívnymi formami a metódami.**

Špecifické ciele:

- aplikovať všeobecne záväzné právne predpisy zamerané na hodnotenie a klasifikáciu žiakov na základe interných noriem školy (pedagogickej dokumentácie predmetu SJL);
- plánovať hodnotenie žiakov v predmete SJL v súlade s cieľmi školskej reformy;
- vedieť vymedziť ciele pedagogického hodnotenia a kritériá hodnotenia v predmete SJL;
- získať kompetenciu hodnotiť receptívne a produktívne jazykové kompetencie žiakov;
- plánovať inovatívne a aktivizujúce metódy hodnotenia jazykových kompetencií žiaka a rozvoj jeho autonómie;
- vypracovať nástroje, ktoré umožnia hodnotenie úloh a sebahodnotenie žiakov;
- získať zručnosti aplikovať bodový systém hodnotenia učebného procesu žiakov.

Rozsah inovačného vzdelávacieho programu je stanovený na 60 hodín.

Spôsob ukončovania a požiadavky na ukončenie vzdelávania

Vzdelávací program bude ukončený záverečnou prezentáciou a pohovorom účastníkov pred trojčlennou skúšobnou komisiou, ktorú menuje štatutárny orgán poskytovateľa vzdelávania.

Požiadavky pre absolventa vzdelávania:

1. 80 %-ná účasť na prezenčnej forme štúdia.
2. Vypracovanie všetkých úloh dištančnej časti vzdelávania.
3. Úspešná obhajoba prezentácie a vykonanie pohovoru pred skúšobnou komisiou.

Obsah prezentácie

Návrh koncepcie hodnotenia v predmete slovenský jazyk a literatúra vo vybranom ročníku.

2| Východiská hodnotenia žiakov v škole

Hodnotenie je bežnou súčasťou ľudskej činnosti. Takmer všetci denne chválime, kritizujeme bez toho, aby sme si uvedomili, že hodnotíme.

Veľká pozornosť sa hodnoteniu venuje v súvislosti s humanizáciou vyučovacieho procesu, so snahou o naplnenie jeho cieľov i jeho objektivizovaním. Ak vychádzame z tézy, že *„vyučovací proces je činnosť plánovaná, zameraná na dosahovanie edukačných cieľov, prirodzené je potom overovať, či a do akej miery boli stanovené ciele splnené“* (Štulrajterová 2008).

2.1| Legislatívne východiská

Školská reforma zmenila rolu učiteľa a žiaka vo vyučovacom procese, vytvorila priestor pre silnejšiu podporu rozvoja kľúčových kompetencií žiaka definovaných v novom školskom zákone – zákon č. 245/2008, ktorý nadobudol účinnosť 01. 09. 2008. Sú v ňom uvedené základné požiadavky na hodnotenie a klasifikáciu žiakov základných a stredných škôl.

Uvádza nektoré paragrafy:

§ 7 Školský vzdelávací program – v odseku 3 je uvedené, že *„školský vzdelávací program musí byť vypracovaný v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa tohto zákona a s príslušným štátnym vzdelávacím programom“*. V rámci § 4 bodu m) sa uvádza, že škola musí mať vypracovaný *„vnútorný systém kontroly a hodnotenia detí a žiakov“*.

§ 55 je zameraný na hodnotenie a klasifikáciu prospechu a správania žiakov a opatrenia vo výchove v základných školách a stredných školách.

Ďalšie legislatívne východiská

- Vyhláška č. 320/2008 Z. z. o základnej škole – § 18 Hodnotenie a klasifikácia žiaka
- Vyhláška č. 318/2008 Z. z.
- § 15 Podrobnosti klasifikácie a hodnotenia maturitnej skúšky
III. ČASŤ – PODROBNOSTI O SPÔSOBE KONANIA A OBSAHU ÚSTNEJ FORMY INTERNEJ ČASTI MATURITNEJ SKÚŠKY – všeobecné pokyny a požiadavky pre predmet slovenský jazyka a literatúra
- Metodický pokyn č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základných škôl
- Metodický pokyn č. 21/2011 na hodnotenie žiakov stredných škôl

1.2| Pedagogické a psychologické východiská

Hodnotením a skúšaním v škole sa overuje, či sa školení žiaci naučili to, čo je potrebné na získanie určitej kvalifikácie, či môžu postúpiť do vyššej fázy vzdelávania alebo získať určitý post v spoločenskej praxi.

V oblasti vzdelávacej politiky sa často používa pojem **kvalita**, avšak jeho obsah nebýva vždy presne vymedzený. Procesy skúšania a hodnotenia sú veľmi rôznorodé. Za zložité považujeme vytváranie nástrojov merania kvality, ktoré by boli čo najpresnejšie a najobjektívnejšie. Meranie psychických vlastností je oveľa zložitejšie ako meranie fyzikálnych veličín, keď je vzťah medzi veličinou a jednotkami merania jednoznačne jasný a postihnuteľný aj zmyslami. Skúšanie a hodnotenie vedomostí, zručností, schopností a vlastností osobnosti teda nevyhnutne vyžaduje odborný prístup, ktorého základom sú vedomosti o podstate týchto procesov a o možnostiach ich čo najobjektívnejšieho zmerania. Pri dodržaní určitých pravidiel možno dosiahnuť vysokú mieru objektívnosti aj pri meraní zložitých psychických vlastností.

V posledných rokoch sa vytvorené nástroje merania kvality vyučovacieho procesu orientovali aj na celú oblasť vzdelávania určitého štátu. Výstupy meraní nachádzame v niekoľkých národných štúdiách vykonaných v rámci štátov OECD a Rady Európy.

Podľa Lapitku (2007) „nižším prirodzeným objektom merania a hodnotenia úrovně vzdelávania je **škola** alebo iné edukačné zariadenie. Kritériami na ich hodnotenie je:

- a) kvalita riadenia učebného procesu (školský manažment, učitelia),
- b) školská výkonnosť žiakov,
- c) materiálne vybavenie školy,
- d) regionálna aktivita školy.

Na pomenovanie tohto druhu komplexného hodnotenia so silnými sociálnymi, ba aj politickými súvislosťami sa v edukačnom prostredí na Slovensku začína stále viac uplatňovať termín **evalvácia**. Aj keď toto latinsko-anglické slovo v preklade tiež označuje hodnotenie, ponecháva sa v adaptovanej cudzojazyčnej podobe, aby sa zachovala jeho špecifická referenčná pôsobnosť“.

V školskej praxi sa hodnotenie zameriava najčastejšie na **školský výkon žiaka**. Ide o vonkajšiu prezentáciu vedomostí a ich uplatnenie pri riešení úloh, problémov a situácií.

„V konštruktivisticky orientovanej koncepcii vyučovania je žiakov výkon predovšetkým príspevkom k objaveniu a osvojeniu si nového poznatku a predmetom klasifikácie či verbálneho (iného) ocenenia sa stáva až sekundárne.

V rámci triedy je posúdenie kvality žiakovho výkonu prakticky výlučne doménou vzdelávajúceho (ale stále silnie snaha učiť žiakov sebahodnoteniu a vzájomnému hodnoteniu, aj keď ide len o pomocný zreteľ). Tu niekde vidíme korene pretrvávajúcej averzie značnej časti učiteľskej komunity voči zavádzaniu či rozširovaniu rôznych nástrojov externej kontroly do každodennej školskej praxe.

Učitelia dobre vedia, že ich hodnotiaci činnosť pozostáva z dvoch blízkyh, ale nie totožných aktivít, ktoré sa opierajú o výsledky poznávania žiaka, resp. poznávania jeho školských výkonov: klasifikáciu a hodnotenie.

Základom na pridelenie klasifikačného stupňa (známky) je výsledok získaný pedagogickou kontrolou, t. j. porovnaním skutočného výkonu žiaka so vzorom (normou). Klasifikujúci učiteľ sa pokúša určiť rozdiel (odlišnosť) týchto dvoch hodnôt a pomocou kritérií stanoviť jej veľkosť. Kritériá má pritom poskytovať klasifikačný poriadok a štandardy.

Pedagogické hodnotenie sa realizuje čiastočne odlišným spôsobom ako klasifikácia. Opiera sa tiež o pedagogickú kontrolu, ale porovnáva výkon žiaka nielen so všeobecným „ideálom“, ale aj s individuálnym cieľom, vzorom alebo normou. Učiteľ hodnotí výkon žiaka pozitívne alebo negatívne nielen podľa toho, ako sa približuje ku všeobecným požiadavkám, ale predovšetkým v závislosti od toho, do akej miery spĺňa výkon žiaka predstavu učiteľa o jeho potencionálnych možnostiach. Hodnotenie sa preto môže vo väčšej či menšej miere líšiť od „známky“, pretože táto sa opiera o objektívne cieľové hodnoty určené pre všetkých žiakov rovnako, zatiaľ čo učiteľ hodnotí aj podľa očakávania vzťahujúceho sa na konkrétneho, určitého jednotlivca. Miera subjektívnosti pedagogického hodnotenia môže byť preto prirodzene vyššia ako pri klasifikácii, môže viac odrážať učiteľov profil, jeho osobnosť.“ (Lapitka 2007)

Zisťovanie úrovne vedomostí a zručností žiakov sa realizuje **formou skúšania**. Cieľom skúšania je hodnotenie výkonu. Hodnotiť však možno aj bez formálneho skúšania na základe pozorovaní. Hodnotením je podľa Kosovej (1996/97, č. 4, s. 1) v širšom slova zmysle každý verbálny alebo inak vyjadrený hodnotiaci súd, mienka alebo postoj subjektom hodnotenia objektu hodnotenia o jeho činoch alebo vlastnostiach (správne, veľmi dobre, pracuješ veľmi dobre, nie som s tebou celkom spokojná, zaujímavé, prikývnutie, úsmev, gesto). Hodnotením v užšom slova zmysle je porovnávanie objektu hodnotenia s reálnym alebo ideálnym vzorom, s prítomnosťou, absenciou alebo stupňom reálnej alebo ideálnej hodnoty vnímanej tým, kto hodnotí.

Skúšanie možno chápať ako proces zámerného vyvolávania takých vzoriek správania, v ktorých sa prejaví množstvo a kvalita určitých vedomostí, zručností, schopností a vlastností osobnosti. Vzorky správania sa vyvolávajú zadávaním rozmanitých úloh, ktorých splnenie vyžaduje práve tie vedomosti, zručnosti a schopnosti, ktoré sú predmetom nášho záujmu, ktoré chceme ohodnotiť. Vyvolané vzorky správania sú výkony, ktoré sú predmetom hodnotenia. Výkony sa hodnotia kvalitatívne alebo kvantitatívne podľa rôznych noriem. Ak sa výkonom priradujú kvantitatívne hodnoty podľa dopredu stanovených pravidiel, hovoríme o **meraní výkonov**.

Merané vedomosti, zručnosti, schopnosti a iné cieľové vlastnosti sa nazývajú aj **kompetenciami**. Kompetencie teda nemeríme priamo, ako výšku postavy, hmotnosť, teplotu a pod., ale nepriamo na ne usudzujeme na základe ich pozorovateľných prejavov v správani. Prejavy správania sú rôzne činnosti alebo iným slovom povedané operácie. Ak chceme posúdiť prítomnosť a mieru kompetencií, je potrebné ich operacionalizovať.

Vonkajšie prejavy cieľových kompetencií žiakov sú operacionalizované, t. j. konkrétne opísané v cieľových vzdelávacích štandardoch. Vzdelávacie štandardy špecifikujú, aké vedomosti, zručnosti, schopnosti a vlastnosti má žiak nadobudnúť, a najmä, ako sa tieto prejavia v činnosti, t. j. aké konkrétne operácie – činnosti dokáže úspešne robiť žiak, ktorý dané kompetencie má, napr. žiak vie tvoriť druhý a tretí stupeň osvojených prídavných mien, dokáže gramatické štruktúry správne použiť v kontexte.

Základom hodnotenia v predmete slovenský jazyk a literatúra zo strany učiteľa je nevyhnutné poznanie **výkonových štandardov** (optimálny a minimálny výkon) vzhľadom na obsah vzdelávacieho programu ISCED 1 – 3.

Hodnotenie výkonu žiakov patrí k najzložitejším častiam vyučovacieho procesu. Učiteľ pri ňom musí rešpektovať objektivizujúce kritériá hodnotenia v súlade so psychologickými zásadami, zásadami primeranosti, individuálneho prístupu a pod.

Úlohy

Pracujte s prílohami **A** a **B**.

1. Posúďte súlad oboch koncepcií s legislatívnymi požiadavkami a ŠVP – ISCED 3.
2. Ktoré prvky hodnotenia by ste do koncepcií hodnotenia pridali a ktoré z nich odstránili?
3. Porovnajte jednotlivé prvky hodnotenia z hľadiska vytvorených kritérií hodnotenia.
4. Analyzujte jednotlivé prvky hodnotenia žiakov z pohľadu hodnotenia predmetových kompetencií.

3| Hodnotenie z pohľadu učiteľa a žiaka

3.1| Objektivita a subjektivita pedagogického hodnotenia

Hodnotenie a klasifikácia ovplyvňujú rôzne faktory v živote žiaka, napríklad výber povolania, ale i jeho sebavedomie. Meranie výkonov žiaka sa nerealizuje v ideálnych podmienkach, preto sa často stáva subjektívnym.

Faktory negatívne vplyvajúce na proces hodnotenia žiakov

Ak žiak považuje svoju klasifikáciu za nespravodlivú, potom najmä motivačná a rozvíjajúca funkcia kontroly nespĺňa svoje funkcie (napr. často sa žiaci s dobrým prospechom horšie uplatnia v praxi ako tí, ktorí mávali slabší prospech). V danom kontexte treba uvažovať o tzv. „správnom“ alebo „nesprávnom“ hodnotení.

„Správne“ hodnotenie je vnímané žiakmi ako **objektívne**, vystihuje podstatu žiakovho výkonu, motivuje ho k ďalším výkonom, pričom rešpektuje jeho momentálny stav, vôľové vlastnosti, pracovné návyky a pod.

„Nesprávne“ hodnotenie je žiakom často vnímané ako **subjektívne**, často vzniká v dôsledku nesprávneho pedagogického konania učiteľa.

- Učitelia nevedia ako merať (zisťovať a hodnotiť) postoje žiakov, ich hodnotový systém, rozvoj ich schopností (nie sú na to svojím štúdiom pripravení), nemajú k dispozícii na meranie týchto výstupov vzdelávacieho procesu potrebné meracie prostriedky (dotazníky, postojové škály, testy schopností a pod.). Zisťujú iba tie výstupy vzdelávacieho procesu, ktoré vedia zistiť (momentálna úroveň vedomostí a zručností žiakov). Mnohí učitelia skúšanie orientujú iba na nižšie úrovne učenia (najmä na zapamätanie informácií (faktorov, vzorcov, definícií, poučiek a pod.) – žiaci preferujú pamäťové učenie.

- Na našich školách prevažuje rozlišujúce – NR hodnotenie (v ňom sú žiaci navzájom porovnávaní). Ak je žiak hodnotený ako menej úspešný, býva frustrovaný, nervózny, môže to viesť k znechuteniu, odporu učiť sa, negatívnemu postoju k škole, negatívnemu sebahodnoteniu, strate sebadôvery, závažným psychickým poruchám. Jednosmerne orientované hodnotenie – hodnotenie podľa určitej normy – pôsobí diskriminačne, selektívne.
- Klasifikácia (skúšanie na známky) vyvoláva u mnohých žiakov strach, stres. V prípade strachu, ohrozenia, ľudský mozog prepína na nižšie úrovne svojej činnosti, pri ktorých sa efektívnosť výkonu žiakov v oblasti učenia prudko znižuje, dokonca proces učenia sa môže zastaviť, zablokovat'. Na našich školách sú žiaci väčšinou pasívne objekty skúšania a hodnotenia. Učitelia im nedávajú priestor, aby sa mohli sami zúčastňovať na procese hodnotenia.
- Žiak nemá dostatočnú informáciu – spätnú väzbu. Ak sa učiteľ sústreďuje iba na klasifikáciu, žiak bez sprievodného slovného hodnotenia vo svojom procese učenia sa nevie, v čom sa má zlepšiť, nechápe príčiny svojich nedostatkov. Vyjadrenie prospechu len známkou má malú informačnú hodnotu pre rodičov.
- V slovenskom školstve sa veľký dôraz kladie na priemerný prospech (hoci mnohí ľudia sú nadaní a zameraní skôr užšie, nie všestranne).
- Učiteľ by nemal hodnotiť iba výsledok procesu učenia, ale aj vlastný proces učenia sa.

V súčasnosti na našich školách dominuje ústne skúšanie. Osobný kontakt pri ústnom skúšaní vyvoláva subjektivitu hodnotenia. Spôsobuje ju najmä *haló efekt* (irelevantné vplyvy na hodnotenie: prvý dojem, vzhľad žiaka, jeho správanie, temperament a pod.), veľa záleží na učiteľovej nálade, výkon žiaka ovplyvňuje strach, tréma a pod. Pri individuálnom skúšaní vznikajú veľké časové straty (skúšanie 2 – 3 žiakov zaberá 40 % i viac z vyučovacej hodiny). Využívanie rôznych foriem skúšania v značnej miere eliminuje subjektivitu hodnotenia, preto by ich mal učiteľ dobre poznať a vo svojej praxi uplatňovať.

3.2| Chyby v hodnotení, práca učiteľa s chybou

Učiteľ ako subjekt hodnotí žiakov, pričom môže dôjsť k istým chybám. Sledovaním chybovosti hodnotenia učiteľa vo vyučovacom procese sme zistili nasledujúce znaky chýb:

1. chyby sú odchýlky od normálu;
2. sú považované za protiklad štandardného a zrelého prejavu;
3. súvisia so žiakovou/učiteľovou jazykovou úrovňou;
4. vzťahujú sa na systém a sú systematické;
5. nie sú úmyselné.

Učitelia sa vo svojej pedagogickej praxi môžu často nevedome dopúšťať chybných postupov, ktoré vedú k *nesprávnemu* hodnoteniu. Môžeme ich podľa Šikulovej (2004) rozdeliť do troch skupín:

1. chyby metodologického charakteru,
2. chyby súvisiace so špecifickými vlastnosťami učiteľovej osobnosti,
3. chyby vyplývajúce z percepčne postojovej orientácie učiteľa.

Ku chybám metodologického charakteru dochádza vtedy, ak:

- učiteľ hodnotí výkon žiakov bez poznania príčin, podmienok a súvislostí;
- učiteľ nerešpektuje skutočnosť, že žiakov výkon sa mení, hodnotí žiaka na základe jednorazového momentálneho stavu;
- nerešpektuje teóriu diferenciacie, t. j. hodnotí žiakov bez ohľadu na ich rozdiely, rozdiely v podmienkach učenia a pod.;
- nemá jasne formulované hodnotiace kritériá, nevie presne čo bude hodnotiť, aký výkon má žiak dosiahnuť – hodnotí podľa dojmu, ktorý na neho výkon žiaka urobil.

Do druhej skupiny chýb zaraďujeme tie, ktoré vyplývajú zo špecifik vlastností učiteľovej osobnosti:

- nadhodnocovanie učiteľa, sklon k miernejšiemu hodnoteniu žiaka;
- sklon k prísnosti, opak benevolentného prístupu;
- hľadanie pri hodnotení zlatej strednej cesty, tendencia k priemernosti;

- tzv. *čierno-biele videnie* žiaka, pozitívne prvky sú hodnotené ako výrazne pozitívne a negatívne ako výrazne negatívne;
- hodnotenie žiaka pod vplyvom vlastných problémov – náladovosť učiteľa;
- neschopnosť empatie, učiteľ hodnotí situáciu z pohľadu dospelého človeka.

Tretia skupina chýb vyplýva z učiteľovej subjektívnej percepcie žiakov a následne z postojov, aké si k nim vytára:

- k závažným dôsledkom subjektivity v percepcii žiaka patrí vznik tzv. **preferenčných postojov** učiteľov k žiakom. Určití žiaci sa stávajú predmetom zvýšeného záujmu učiteľa (v pozitívnom i negatívnom zmysle), čo môže ovplyvniť ich vzťah k plneniu školských povinností, výkony, vzťah k sebe a pod. Preferenčné postoje sa väčšinou dotýkajú iba niektorých žiakov, ale ovplyvňujú celú triedu. Môžu mať silný dopad práve na tých žiakov, ktorých sa priamo netýkajú – pocit, že ich učiteľ zanedbáva, pocit nespravodlivosti, negatívny vzťah k predmetu;
- tzv. **schematické typizovanie žiakov** vzniká snahou učiteľov hodnotiť žiakov podľa určitých schém. Tento typ hodnotenia sa opiera o dojmy a pocity učiteľa, neberie do úvahy individualitu žiaka. Učiteľ zaraďuje žiakov do skupín, určuje, ako k nim bude pristupovať. Žiakov môže zaradiť do nasledujúcich skupín:
 1. usilovní, pracovití, výborní žiaci, ktorí spolupracujú s učiteľom;
 2. žiaci, ktorých učiteľ považuje za schopných, nadaných, ale nie sú spoľahliví, nepracujú systematicky;
 3. milí, snaživí žiaci, ktorí sú málo schopní, dosahujú zlé študijné výsledky;
 4. problémoví, konfliktní žiaci, učiteľ sa domnieva, že nepatria do jeho triedy a pod.

Predpojatosť učiteľa sa prejavuje v jeho vopred vymedzenom správaní, ale aj v typovo vymedzenom a apriori sformulovanom hodnotení. Problémovosť správania učiteľa je najmä v tom, že vytvára priaznivejšie alebo nepriaznivejšie situácie pre určité skupiny žiakov, nie všetci majú rovnaké podmienky na úspech.

Podľa Z. Helusa (2001) je možné rozlíšiť tieto tendencie:

- úspech alebo neúspech žiaka je pripisovaný buď vnútorným alebo vonkajším príčinám. K vnútorným príčinám zaraďujeme napr. usilovnosť či lenivosť, dobrú či zlú náladu, záujem či nezáujem, kladný či záporný postoj... Vonkajšími príčinami sú napr. náročnosť či jednoduchosť úlohy, šťastie či smola, vyhovujúce či nevyhovujúce podmienky;
- úspech alebo neúspech žiaka je pripisovaný buď stálym, nemenným alebo dočasným, premenlivým príčinám. Stálymi príčinami sú spravidla vysoké alebo nízke schopnosti, veľká alebo malá náročnosť učiva, školy a pod. Dočasnými príčinami je napr. náhoda – momentálne šťastie alebo smola, momentálna disponovanosť či indisponovanosť a pod.

Je dôležité uvedomiť si, že učiteľ sa môže dopustiť chyby, ak nesprávne interpretuje príčiny žiakových úspechov či neúspechov. Dôsledky učiteľovej interpretácie sa viac či menej premietajú do nasledujúceho výkonu žiaka, jeho výkonovej motivácie, môžu ovplyvniť sebahodnotenie žiaka.

Predstava o tom, že v škole sa bude realizovať iba pozitívne a správne hodnotenie je nereálna. Je však v rukách učiteľa, aby eliminoval svoje subjektívne hodnotenie a naučil sa pracovať s chybami, ktoré žiak môže vo vyučovanom procese realizovať.

Učenie žiakov je činnosť, ktorá je cielene orientovaná. Učenie nebýva bez chýb. Je úlohou učiteľa, aby naučil žiaka pracovať s chybou a využiť ju v prospech ďalšieho učenia. Práca s chybou sa musí realizovať v štyroch fázach:

- odhalenie chyby,
- určenie miesta výskytu (identifikácia),
- vysvetlenie chyby (interpretácia),
- oprava chyby (korekcia).

J. Mareš a J. Křivohlavý (1995) uvádzajú nasledujúci postup korekcie chýb:

- vyzvať žiakov, aby sa pokúsili znovu odpovedať či vyriešiť zadanú úlohu;
- dať žiakovi pokyn: Snaž sa tak dlho, pokiaľ nenájdeš správne riešenie, odpoved;

- preformulovať zadanie úlohy a vyzvať ich k opakovaniu riešenia;
- rozložiť zadanú úlohu na niekoľko čiastočných, jednoduchších;
- poskytnúť žiakovi čiastočnú pomocnú informáciu (chýbajúci poznatok, pravidlo) alebo orientačné body, podľa ktorých by mal postupovať;
- poskytnúť žiakovi návod, akým iným spôsobom by mohol dospieť k správ- nemu riešeniu;
- postupne poskytnúť žiakovi pomocné informácie, ktoré by mu umožni- li dospieť k požadovanému výsledku. Ide o odstupňovanú vonkajšiu po- moc učiteľa;
- vysvetliť žiakovi, v čom spočíva chyba, prečo sa jej dopustil. Opravu však nechať na žiaka;
- ponúknuť žiakovi počet možných príčin, ktoré mohli viesť ku vzniku chy- by. Žiak však musí zistiť príčinu svojej chyby sám a opraviť ju;
- dať žiakovi náročnú úlohu, ktorej riešenie mu poskytne daný chýbajúci článok pre pôvodné riešenie. Žiak poznatok objaví a použije ho pri ko- rekcii;
- vyvolať diskusiu o chybe. Prebrať so žiakmi typickú chybu a spoločne s nimi vyvodiť postupy, ako ju opraviť;
- predložiť žiakovi inú, v princípe však analogickú úlohu;
- jednoducho uviesť správne riešenie;
- vyzvať žiaka, aby si zopakoval preberané učivo a doučil sa chýbajúce poz- natky;
- odkázať žiaka na pramene, v ktorých by mohol nájsť chýbajúce poznatky a postupy a požadovať, aby sa pokúsil sám činnosť opraviť;
- neopravovať žiakovu činnosť okamžite, ale s časovým odstupom, po preb- raní určitého celku.

Úlohy

1. Pomenujte bežné chyby žiakov v ústnom jazykovom prejave. Následne vy- berte vhodný postup na korekciu chyby, ktorý by ste žiakovi odporučili.
2. Pracujte s vybranou slohovou prácou žiaka. Ktoré z uvedených spôsobov práce s chybou považujete za vhodné pri oprave slohových prác?

4| Inovatívne metódy a formy hodnotenia

V kapitole sa zameriavame na indikáciu rozdielnosti medzi formatívnym a sumatívnym hodnotením na základe rozdielnej miery prepracovanosti v poskytovaní hodnotiacej informácie. Považujeme za dôležité zastaviť sa pri tejto problematike najmä preto, lebo medzi učiteľmi i odborníkmi neexistuje jasná zhoda názorov na vzťah medzi týmito formami hodnotenia vo vyučovacom procese. Súhlasíme s názormi, že vo vyučovacom procese je potrebné mať zastúpené oba typy hodnotenia.

V súlade s naším učebným textom však upozorňujeme, že formatívne hodnotenie podporuje rozvoj personálnych kompetencií žiakov, preto je potrebné vytvárať pre žiakov primerané kritériá hodnotenia a poskytovať takú spätnú väzbu, na základe ktorej budú schopní napredovať. Druhá podkapitola je zameraná na moderné spôsoby hodnotenia žiakov, ktoré sa využívajú najmä v procese formatívneho hodnotenia.

4.1| Sumatívne a formatívne hodnotenie

Názov **sumatívne hodnotenie** pochádza z latinského slova *summa*, čo znamená hlavný obsah, celok, stručné vyjadrenie a v odbornej literatúre medzi najčastejšie používané synonymá patrí *finálne, konečné hodnotenie*. Jeho cieľom je určenie výsledkov učenia sa žiakov, určenie úrovne ich vedomostí a zručností a postojov, t. j. získať celkový prehľad o dosahovaných výkonoch alebo kvalitatívne roztriediť celý posudzovaný súbor, tzn. diagnostikovať žiaka a informovať ho o jeho úspešnosti. Väčšinou je spojené s klasifikáciou.

„Ak sa učiteľ rozhodne hodnotiť výkony žiakov pomocou sumatívneho hodnotenia, tak by mal postupovať podľa nasledujúcich krokov (Sršníková 2011):

1. zabezpečiť vyváženosť hodnotiacej škály;
2. zhromaždiť a kombinovať dáta za účelom konečného prehľadu dosiahnutých výsledkov žiaka;
3. vybrať si numerickú alebo porovnávaciu stupnicu;
4. dokázať odôvodniť výber nástroja zberu dát, cieľov a použitia váhy.“

Formatívne hodnotenie pochádza z latinského slova *formo*, čo znamená upravuj, pretváraj. Medzi jeho najčastejšie používané synonymá patrí *korektívne*, *spätnoväzbové* alebo *pracovné hodnotenie*. Podľa Pascha a kol. (1998) poskytuje hodnotiacu informáciu – spätnú väzbu vo chvíli, keď sa je možné zlepšiť určitý výkon. Tento koncept je oveľa komplexnejší, ako sa zdá na prvý pohľad. Hlavný princíp vyzerá veľmi jednoducho – prispieť k učeniu žiaka poskytnutím informácií o jeho výkone. „*Formatívne hodnotenie sa v skutočnosti zameriava na samotný proces hodnotenia využívajúc spätnú väzbu, úlohou ktorej je indikovať určitú medzeru medzi aktuálnou úrovňou hodnoteného výstupu a požadovaným štandardom. A okrem tejto informácie takisto vyžaduje, aby hodnotený dostal informáciu o tom, akým spôsobom má byť jeho práca zlepšená, aby dosiahol štandard, čo v konečnom dôsledku pomáha žiakovi uvedomiť si štandardy, ktoré sa od neho očakávajú. To znamená, že prvé dva kroky vo svojej podstate sú typické pre sumatívne hodnotenie, ale tretí krok už jednoznačne patrí formatívnemu hodnoteniu* (Sršníková 2011):

1. poznať vzdelávacie štandardy, aktuálnu úroveň žiakov, ciele;
2. porovnať počiatočnú a aktuálnu žiakovú úroveň;
3. uskutočniť primeranú akciu na vyplnenie medzery medzi aktuálnou a požadovanou úrovňou žiaka.“

Zmyslom spätnej väzby je diagnostikovať nedostatky, problémy s učením sa a s cieľom odstrániť ich, eliminovať, zefektívniť učebnú činnosť žiakov. Ide o priebežný učebný proces, v rámci ktorého môže dochádzať ku korekciám, preto formatívne hodnotenie nie je spojené s klasifikáciou.

V nasledujúcej podkapitole sa zameriame na vybrané formy hodnotenia so zameraním na formatívne hodnotenie.

4.2| Moderné trendy v hodnotení

Pod vplyvom reformných snáh sa v predmete slovenský jazyk a literatúra do popredia dostáva **konštruktivistický princíp**. Základom takejto koncepcie je žiakova aktivita, pretože sa vychádza z predpokladu, že žiak si zapamätá viac informácií, ak pracuje s materiálom samostatne a v procese zážitkového učenia. Vyučovací proces je orientovaný na žiaka a zohľadňuje jeho potreby a pocity. Žiak sa stáva subjektom vyučovacieho procesu. Ak chceme dosiahnuť, aby sa žiak skutočne učil, musíme mu dať možnosť byť na hodinách aktívnym. Ak vytvoríme žiakovi priestor, aby sa „sám učil“, je nevyhnutné, aby učitelia mali dostatočne osvojené kompetencie, potrebné na riadenie učebného procesu zameraného na rozvoj hodnotiacich a personálnych i interpersonálnych kompetencií žiaka.

Hodnotenie žiaka sa stáva viac humanisticky orientované, je zamerané na rozvoj schopnosti sebahodnotenia. Dodržiava sa individuálny prístup v hodnotení – žiak porovnáva rozvoj svojich zručností so sebou samým v určenom čase. Hodnotenie je všestranné, hodnotí sa kognitívna, afektívna i psychomotorická stránka osobnosti, teda ide o **komplexné hodnotenie** žiaka. Učiteľ pri hodnotení uprednostňuje pozitívne prvky, vychádza z kladov žiaka, povzbudzuje ho, čiže ide o **pozitívne orientované hodnotenie**.

Individualizovaný spôsob hodnotenia je úzko spojený s novými spôsobmi hodnotenia, napríklad:

Open-book exam – skúšanie, pri ktorom žiaci môžu používať akúkoľvek literatúru a iné pomôcky. Takéto skúšanie a následne hodnotenie je zamerané na vyššie poznávacie procesy, schopnosť riešiť problémy, tvoriť a navrhovať projekty, získavať rôzne druhy informácií a pod.

Samostatná práca žiakov – žiaci zostavujú úlohy (otázky), ktorými skúšajú svojich spolužiakov. Ide o zmenu role učiteľa a žiaka (žiak sa na istý čas dostáva do pozície učiteľa).

Podobný princíp sa uplatňuje aj pri tom, keď žiaci hodnotia kvalitu práce učiteľov, napr. prostredníctvom anonymných dotazníkov.

Žiaci sa môžu stať partnermi pri hodnotení ak ide o tzv. *vrstovnícke hodnotenie*, spojené so sebahodnotením žiakov a ich hodnotením ostatnými žiakmi.

Formatívne hodnotenie – jeho cieľom je spätná väzba, získanie informácií, ktoré pomôže učiteľovi vytvárať optimálne podmienky na učenie sa žiakov a žiakovi „ukazuje cestu“ počas odstraňovania chýb.

Autetické vyučovanie a autentické hodnotenie – učiteľ organizuje vyučovací proces tak, aby bol čo najbližšie reálnemu životu. Pri tomto spôsobe hodnotenia sa nehodnotí umelá školská úloha, ale najmä výkon žiaka, ktorý má význam v bežnom živote (napríklad pri príprave na školský výlet je potrebné naplánovať jeho rozpočet, vytvoriť plagát na Deň otvorených dverí a pod.). Súčasťou autentického hodnotenia môže byť aj sebahodnotenie žiakov ako nástroj zlepšovania žiaka.

4.2.1| Sebahodnotenie

Sebahodnotenie žiaka je podmienené vopred premyslenými postupmi, formami učebných činností, pri ktorých žiaci budú mať možnosť kontrolovať, porovnávať a opravovať túto činnosť a výsledok činnosti. Rozvoj sebahodnotenia a hodnotiaceho myslenia žiaka predpokladá aktívny podiel žiaka na hodnotení, sebahodnotení a regulácii vlastnej učebnej činnosti. Zmyslom sebahodnotenia je naučiť žiakov, aby vedeli hodnotiť vlastné učebné výkony, posúdiť vlastné sily a schopnosti. Sebahodnotenie žiakov patrí k humanisticky chápanému hodnoteniu žiakov, kde ide o:

- individuálny prístup v hodnotení,
- komplexnosť hodnotenia,
- pozitívnu orientáciu hodnotenia,
- otvorenosť hodnotenia,
- sústavnosť a variabilnosť foriem hodnotenia.

Sebahodnotenie môže byť:

- **implicitné** – skryté – žiak hodnotí sám seba podvedome, v duchu si hovorí, čo sa mu podarilo a čo nie, s čím bol spokojný alebo nespokojný, ako bude ďalej pokračovať a pod.;

- **explicitné** – zjavné – môže sa realizovať mimo triedy (zo strany učiteľa môže ísť napr. o diagnostický rozhovor – žiak rozpráva o sebe) a v rámci triedy (sebahodnotenie má verejný charakter – učiteľ vyzve žiakov, aby o sebe hovorili, aby komentovali svoju prácu, môže im klásť otázky).

Sebahodnotenie je **proces spätnej kontroly**, ktorý žiaka vedie k:

- premýšľaniu o minulých činnostiach a získaných skúsenostiach;
- znovuvybaveniu toho, čo sa stalo;
- vymenovaní toho, čo sa naučil, čo zvládol, čo dosiahol;
- formulovaní toho, čo sa mu nepodarilo, čo nedosiahol, čo mu chýba k splneniu úlohy a pod.

Ide o náročný proces, pri ktorom žiakovi pomáhajú otázky, napr. *Čo som sa naučil? Čo sa mi v škole darí? Čo môžem ešte vylepšiť? Čo mi ešte robí problémy? Čo urobiť, aby som mal lepšiu známku v ...? Prečo ma učiteľ ohodnotil tak, ako ma ohodnotil? Prečo moja práca nedopadla dobre?*

Otázky vedú žiakov k posudzovaniu kvality vlastnej výučby, môžu povzbudiť žiaka k otvorenejšej komunikácii a pomôcť mu pri dosahovaní cieľov. Žiak je schopný sebahodnotenia, ak:

1. rozpozná zložky vlastnej práce, ktoré dokazujú, že dosiahol cieľ, alebo že sa k nemu priblížil;
2. vie objasniť, prečo ich považuje za zvládnuté;
3. nájde časti, ktorých zvládnutie musí zlepšiť;
4. vie ich opísať, vie, v čom sa líšia od očakávaného výkonu;
5. identifikuje, čo prispelo k dosiahnutiu cieľa, alebo čo bránilo dosiahnutiu dobrého výsledku;
6. naplánuje si ďalšie kroky, aby jeho práca bola lepšia.

Pravidlá sebahodnotenia (podľa Z. Roseckej)

- V jednotlivých predmetoch vopred jasne **stanovíme základné učebné požiadavky** (čo sa majú žiaci naučiť, aké činnosti budú robiť, o čom budú hovoriť).
- Stanovujeme **reálne a dosiahnuteľné ciele**, a tak ich vedieme k čestnosti a bezchybnosti.

- **Žiakom dôverujeme** a nepovažujeme ho za príležitosť podvádzať. Žiaci i učitelia majú spätnú väzbu, čiže prehľad o tom, čo a ako žiaci zvládli. Podvádzanie stráca zmysel, lebo nevedie k pocitu úspechu.
- Žiakov vedíme k tomu, aby si napr. hviezdíčkou **označili to, čo už dobre ovládajú** – tak k nim môžu učitelia pristupovať individuálne.
- **Umožňujeme žiakom vyjadrovať svoje myšlienky, názory, prezentovať vedomosti.** Najprv dáme priestor tým, ktorí sa v problematike orientujú ako prví, podľa nich si ostatní uvedomia vlastný stupeň poznania.
- Používame také metódy, ktoré umožňujú žiakom **hneď odstraňovať chyby.** Žiaci si tak priebežne uvedomujú, čo už ovládajú.
- Používame **učebné materiály, v ktorých je sebahodnotenie zapracované.**
- K sebahodnoteniu písomných cvičení pristupujeme až vtedy, keď je žiak **schopný uviesť si, že preberané učivo ovláda.**

Podnety a návrhy pre učiteľa na sebahodnotenie žiakov

- Pri učebnej činnosti poskytovať žiakom základné všeobecné postupy riešenia úloh...
- V závere učebnej činnosti poskytnúť žiakom výstupné informácie o správnosti riešenia úloh.
- Používať častejšie priebežné testy (autotesty), ktoré sa neklasifikujú, slúžia len žiakom na kontrolu ich vedomostí, zručností.
- Vopred poskytovať žiakom hodnotiace kritériá, podľa ktorých a ako sa bude hodnotiť, čo bude hodnotené ako správne a nesprávne vykonané.
- Pri hodnotení komplexných prác žiakov sa žiada a je vhodné, ak sa jednotlivé prvky v štruktúre práce jednotlivo hodnotia a následne vyjadrujú pomocou bodov.
- Na ústne skúšky je potrebné vymedziť a oznámiť hodnotiace kritériá pomocou požadovanej štruktúry v obsahu odpovede.
- Za nesprávne úlohy nedávať žiakom hneď zlé známky, ale žiadať úlohu, prácu opraviť, prípadne doplniť. Takto sa podporí u žiaka uvedomenie toho, čo je správne.
- Zadávať viac otvorených, problémových úloh. Ich zadávaním sa podporí výchova k samostatnosti a zodpovednosti k sebahodnoteniu.

- Od žiakov vyžadovať hodnotenie vlastného výkonu v takých úlohách, činnostiach, ktoré majú vopred stanovené jednoznačné, objektívne hodnotiace kritériá a postupy hodnotenia.

4.2.2| Portfólio

Je to súbor prác žiaka zozbieraných za určité časové obdobie učenia sa žiaka, ktoré poskytuje rôzne informácie o skúsenostiach a jeho pracovných výsledkoch. Zachytáva a uchováva celý rad informácií o vývoji a pokroku žiakovej práce. Služi ako pomôcka na sledovanie, dokumentáciu a hodnotenie procesu učenia sa v komplexnej povahe, kde ide nielen o vedomosti, ale aj zručnosti žiaka. Má slúžiť predovšetkým na ocenenie žiakovho pokroku a úsilia, má ho povzbudzovať k posudzovaniu vlastného pokroku a obohatiť spoluprácu učiteľa a žiaka na hodnotení. Vedie sa predovšetkým na sledovanie autentického učenia, vedie žiaka k zamýšľaniu sa nad jeho vlastnou prácou a ponúka mu možnosť rozhodnúť o kvalite vykonanej práce.

Hodnotenie portfólia predpokladá splnenie nasledujúcich podmienok (Slávik 1999):

- Sú vymedzené ciele a kritériá hodnotenia. S jednotlivými kritériami hodnotenia majú byť žiaci vopred oboznámení. Predpokladá sa diskusia pri objasňovaní jednotlivých kritérií.
- Na podklade vymedzenia cieľov a kritérií je určené, čo má byť súčasťou portfólia, kto má zakladať materiály a kedy.
- Výber prác do portfólia sa môže uskutočňovať v rôznych intervaloch. Malo by ísť o súbor prác za dlhšie obdobie. Najvhodnejšie je robiť tento výber po prebratí určitého tematického celku z prác, ktoré žiaci realizovali. Dlhšie časové obdobie je zárukou, že portfólio zahŕňa priebeh napredovania žiaka. V portfóliu môžu mať žiaci uložené aj písanky, písomné práce, výtvarné práce, výsledky projektov, sebahodnotiace záznamy, listy osobného rozvoja, záznamy rôznych aplikačných úloh, rôzne formy slovného hodnotenia a podobne. Ak chceme hodnotiť rozvoj kompetencií žiaka, portfólio musí obsahovať viac produktov toho istého typu.

- Na základe vymedzenia cieľov a kritérií je určené, čo má byť súčasťou portfólia, kto má zakladať materiály a kedy.

Kritéria hodnotenia sú použité ku komplexnému posudzovaniu žiakovej tvorivej práce. Ak si žiak odkladá svoje výkresy, ide len o vybraný prvok, nemožno to považovať za portfólio. *„Portfólio je súborom väčšieho množstva prác, ktorý slúži na poskytnutie komplexného obrazu o napredovaní žiaka v škole“* (Gavora 2010). Má slúžiť na oceňovanie žiakovho pokroku, jeho úsilia, žiak sám sa má povzbudzovať vo vzťahu k vlastnému pokroku v práci. Na základe účelu, kritérií a cieľov tvorby a využitia môže portfólio obsahovať nasledujúce položky.

- **Výsledky tvorivých prác žiaka.** Sú to produkty jeho tvorby v procese učenia, ktoré sa môžu poskytovať žiakom, učiteľom, prípadne rodičom na základe stanovených cieľov a kritérií. Spravidla sú to také výsledky, ktoré demonštrujú najvyššiu dosiahnutú úroveň jednotlivca pri osvojovaní obsahu učiva, nadobúdanie určitých schopností.
- **Materiály dokumentujúce proces učenia sa.** Sú to rôzne koncepty, náčrty, záznamy, nedokončené práce. Funkciou týchto materiálov je dokumentovať charakter procesu, ktorý viedol k osvojeniu konkrétneho obsahu učiva, zručnosti či schopnosti. Dokumentácia tohto procesu umožňuje lepšie poznanie nonkognitívnych faktorov ovplyvňujúcich kvalitu a úroveň týchto výsledkov. Portfólio má podobu zbierky (herbár, kamene a pod.) alebo zvukovej nahrávky (prednes žiaka, spev, hra na hudobnom nástroji, výslovnosť v cudzom jazyku a pod.).
- **Sebahodnotiace hárky.** Sebahodnotenie ako komplex vzťahov k sebe samému je dôležitou súčasťou celkového sebapoňatia žiaka. Sebahodnotiace kompetencie ako zdroj autoregulácie sú ponímané ako jeden z cieľov procesu rozvoja jeho osobnosti. Sebahodnotiace hárky sú prostriedkom, ktorý poskytuje žiakovi príklad pozitívnych noriem a kritérií, pomocou ktorých dokáže posudzovať sám seba. Obsahom sebahodnotiacich hárkov môže byť súbor otázok, ktoré sa buď viažu k nejakej konkrétnej činnosti, alebo sú zamerané na určité osobnostné kvality žiaka. Otázky vedú k posúdeniu aktuálnej určitej svojej kvality, alebo sú povzbudením pre stanovenie vlastných cieľov do budúcnosti.

- **Reflexívny denník žiaka.** Je to záznam o tom, ako žiaci hodnotia priebeh vyučovania, záznamy o dôležitých udalostiach v školskom i rodinnom živote, o názoroch a postojoch žiakov k problémom a témam, ktoré sa vyskytnú v ich okolí. Súčasťou denníka môžu byť aj poznámky z prečítaných kníh či článkov z časopisov. Denníky sú prostriedkom rozvíjania hodnotiacich a sebahodnotiacich kompetencií žiaka a zároveň i prostriedkom poznávania jeho autentickej osobnosti učiteľom.
- **Autentické záznamy učiteľa z pozorovania žiaka.** Ide o záznamy o pozorovaní žiaka pri rôznych aktivitách a v rôznych situáciách. Prostredníctvom týchto záznamov zachytáva učiteľ autentické výroky žiaka, jeho reakcie v určitých situáciách. Každý záznam obsahuje časový údaj, popis situácie, v ktorej bol vyhotovený. Séria záznamov dokresľuje autentický obraz žiaka a umožňuje učiteľovi vyvodiť závery o jeho dosiahnutej úrovni.
- **Pozorovacie hárky učiteľa.** Sú to záznamy učiteľa o aktuálnej úrovni nadobúdania niektorej z konkrétnych schopností žiaka, napr. o jeho úrovni čitateľských zručností, schopnosti aktívneho počúvania a pod.
- **Záznamy zo stretnutí učiteľ – žiak.** Ich cieľom je analyzovať prácu žiaka, riešiť problémy, ktoré sa vyskytli v procese učenia, stanoviť individuálne úlohy na najbližšie obdobie, usmerňovať jeho ďalší rozvoj.
- **Odkazy a poznámky rodičov žiaka.** Rodičia majú možnosť vyjadrovať sa k problematike domácej prípravy žiaka na vyučovanie, komentovať práce, ktoré si žiak vybral do svojho portfólia, prípadne podávať niektoré charakteristiky svojho dieťaťa (najčastejšie formou dotazníka na požiadanie učiteľa).

Podľa Porubského (2001) je portfóliové hodnotenie žiaka zdroj informácií o vývinovej úrovni a osobitostiach žiaka, pričom plní nasledujúce **funkcie hodnotenia**:

- archivačnú – poskytuje komplexný obraz žiakovej učebnej histórie v dlhšej časovej perspektíve;
- dokumentačnú – je dokladom aktuálnej úrovne rozvoja jednotlivých stránok osobnosti žiaka;

- diagnostickú – ako zdroj posudzovania úrovne poznania, rozvoja zručností, schopností a vôľových vlastností;
- regulačnú – ako východisko stanovenia nových úloh a cieľov, ktoré sú primerané aktuálnym i dlhodobým rozvojovým potrebám jednotlivca;
- motivačnú – podnecuje žiaka k vyšším výkonom, k lepšej kvalite vlastnej práce, k prekonávaniu prekážok a k učeniu sa z vlastných chýb;
- poznávaciu, ktorá pri práci s portfóliom vytvára priestor na rozvíjanie metakognitívnych funkcií, podnecuje vyššie myšlienkové operácie a vedie k poznaniu kvality vlastnej práce;
- sociálnokomunikačnú, ktorá pri efektívnom využívaní portfólia vytvára predpoklady pre množstvo interakcií medzi žiakom a učiteľom, žiakmi navzájom, ale i priestor pre aktívnu účasť rodičov žiaka na hodnotiacom procese;
- autoregulačnú, prostredníctvom ktorej žiak získava schopnosti a primerané prostriedky sebahodnotenia. Učí sa preberať zodpovednosť za svoj osobný rast, v priebehu ktorého nadobúda určité vôľové a charakterové vlastnosti.

Druhy portfólia

Pracovné – základný typ. Jeho funkcia je informačná, obsahuje veľké množstvo materiálov.

Diagnostické – malo by obsahovať žiacke práce, materiály ukazujúce proces učenia, denníky, výsledky externých testov, mimoškolské aktivity, sebahodnotenie žiaka, hodnotenie učiteľom, záznamy rodičov...

Reprezentačné – je kolekcia obmedzeného množstva prác, ktorá vznikla s cieľom predstaviť to najlepšie. Nesmie obsahovať nedokončené práce, koncepty.

Výhody a nevýhody žiackeho portfólia

Výhody portfólia:

- umožňuje posudzovať žiacke vedomosti a zručnosti komplexne a dlhodobo;
- spája formatívne a sumatívne hodnotenie;

- pomáha vytvoriť obraz o žiakových silných a slabých stránkach;
- podporuje zodpovednosť žiaka za vlastné vzdelávanie a zvyšuje motiváciu k učeniu.

Nevýhody portfólia:

- časová náročnosť;
- veľký rozsah materiálov;
- riziko formálnosti hodnotenia;
- nebezpečenstvo zneužitia informácií o žiakovi.

Čo musí urobiť učiteľ pred zavedením portfólia do vyučovacieho procesu?

Na začiatku by si mal učiteľ stanoviť **cieľ** a **kritériá hodnotenia**. V súlade s Gavorom (2010) tvrdíme, že učiteľ musí „*plniť nasledujúce úlohy:*

- *musí oboznámiť žiakov s obsahom, formou a funkciou portfólia,*
- *musí stanoviť zásady na výber produktov žiakov,*
- *musí určiť, kto bude rozhodovať o výbere produktov – bude to len učiteľ, učiteľ v spolupráci so žiakom, so žiakmi,*
- *musí určiť, ako bude vyhodnocovať produkty žiaka,*
- *musí určiť, v akých intervaloch bude vyhodnocovať produkty žiaka,*
- *musí určiť, komu bude portfólio primárne určené – preňho, pre žiaka, pre rodičov,*
- *musí rozhodnúť, kde a akým spôsobom bude portfólio žiaka uskladnené,*
- *musí určiť, komu a kedy bude portfólio prístupné“.*

Zvyšovanie efektívnosti a kvality vyučovacieho procesu je úzko spojené s kontrolou vyučovacieho procesu. Možno ich dosiahnuť odstránením nedostatkov, realizáciou všetkých funkcií skúšania a hodnotenia, ktoré rešpektujú nielen zákonitosti vyučovacieho procesu, ale aj individualitu žiaka.

Úlohy

1. Posúďte tematický výchovno-vzdelávací plán vo vybranom ročníku z hľadiska využiteľnosti rôznych foriem hodnotenie. Naplánujte implementáciu niektorého inovatívneho prvku hodnotenia do vyučovacieho procesu.

2. V Prílohe B sa zamerajte na časť *Prednes*. Sú kritériá hodnotenia dostatočné? Konfrontujte ich s tými, ktoré používate vo svojej škole.
3. Zamerajte sa na hodnotenie kľúčových kompetencií žiakov vo vyučovacom procese. Pracujte s Prílohou C.
4. Akú funkciu majú podľa vás žiacke projekty vo vyučovacom procese? Pracujte s Prílohou D. Ktoré kritériá by ste doplnili?
5. Pracujte s prílohou E. Vyberte si tematický celok (učivo), pripravte žiakov na individuálnu prezentáciu, na konci ktorej budú realizovať i sebahodnotenie podľa *Dotazníka sebahodnotenia prezentujúceho žiaka/žiačku*.
6. Uveďte rôzne spôsoby ústnej odpovede žiakov. Konfrontujte kritériá hodnotenia v Prílohe G s tými, ktoré používate v škole.
7. Pracujte s Prílohou H. Ktorý štandard je v nej uvedený? Vytvorte *Kritériá hodnotenia ústnej odpovede* pri tematickom celku ROZPRÁVKY.
8. Prečítajte si návrh vyučovacej hodiny v Prílohe I. Doplňte *Kritériá úspešnosti a Metódy, prostriedky hodnotenia*.

Zoznam bibliografických odkazov

- GAVORA, P., 2010. *Akí sú moji žiaci?* Bratislava: Enigma. ISBN 978-80-89132-91-1.
- HELUS, Z., 2001. *Úvod do sociálnej psychológie*. Praha: Pedagogická fakulta UK. ISBN 80-7290-054-4.
- KOLÁŘ, Z. a R. ŠIKULOVÁ, 2005. *Hodnocení žáků*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0885-X.
- KOMENSKÝ, J. A., 1991. *Velká didaktika*. Bratislava: SPN. ISBN 80-08-01022-3.
- KOSOVÁ, B., 1998. *Humanizačné premeny výchovy a vzdelávania na 1. stupni ZŠ*. Banská Bystrica: Metodické centrum. ISBN 80-8041-111-5.
- KOSOVÁ, B., 1997. Humanizácia procesu hodnotenia žiakov. In: *Pedagogické rozhľady*. Roč. 1996/97, č. 4, s. 1-8. ISSN 1335-0404.
- KOŤA, J., 1996. Poslání školy. In: *Pedagogika*. Roč. 46, č. 4, s. 318-328. ISSN 0031-3815.
- MAREŠ, J. a J. KŘIVOHLAVÝ, 1995. *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1070-3.
- PASCH, M. et al., 1998. *Od vzdelávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál. ISBN 8071781274.
- PORUBSKÝ, Š., 2001. Využitie žiackeho portfólia vo vyučovaní orientovanom na osobnosť žiaka. In: *Pedagogická revue*. Roč. 53, č. 4, s. 331-340. ISSN 1335-1982.
- ROSECKÁ, Z. *Hodnocení a sebehodnocení žáků v 1. období vzdělávání* [online]. [cit. 2014-03-15] Dostupné z: <http://www.rvp.cz>
- SLAVÍK, J., 1999. *Hodnocení v současné škole*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-262-9.

SRŠNÍKOVÁ, D., 2011. *Vplyv spätnej väzby na komunikatívnu a lingvistickú úroveň zručnosti písania v anglickom jazyku* [online]. Brno: Masarykova Univerzita [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/237943/ff_d/?lang=en;id=109565

ŠIKULOVÁ, R., 2004. *Školní hodnocení jako významná determinanta rozvoje sebehodnocení žáků: disertační práce*. Praha: Filosofická fakulta UK.

ŠTULRAJTEROVÁ, M., 2008. *Skúšanie ústneho prejavu v cudzom jazyku*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. ISBN 978-80-8083-636-8.

TUREK, I., 2008. *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition. ISBN 978-80-8078-198-9.

ZELINA, M., 1996. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: IRIS. ISBN 80-967013-4-7.

PRÍLOHY

PRÍLOHA A (ISCED 3)

Koncepcia hodnotenia predmetu SJL v 1. a 2. ročníku

1. Vstupný test – v 1. ročníku hodnotíme vstupné testy. Skladá sa z diktátu a testu, preto ho hodnotíme dvomi známkami. Prvá známka je z diktátu a druhá z testu. Obidve známky sú zapísané zelenou farbou do triednej knihy i do aSc agendy, ale do priemeru známok sa nezarátavajú;

2. kontrolné diktáty – 1 za každý polrok.

Hodnotenie: počet chýb/znamka

0 – 1 = 1 (výborný)

2 – 3 = 2 (chválitebný)

4 – 6 = 3 (dobrý)

7 – 9 = 4 (dostatočný)

10 a viac = 5 (nedostatočný)

Diktáty sú povinné, ak sa žiak nezúčastní, pripraví sa pravopisné cvičenie – dopĺňovacie. Chyby opakované v tých istých slovách nepočítame. Celý ročník v danom roku má rovnaké diktáty.

3. Slohové práce – predpísané žánre na kontrolné práce pre 1. a 2. ročník – beletrizovaný životopis, umelecký opis, charakteristika osoby, úvaha. Ak sa žiak nezúčastní písania kontrolnej práce, určí sa náhradný termín a iné zadanie témy.

Kritéria hodnotenia: v súlade s kritériami zverejnenými na stránke NÚ-CEM-u.

Percentuálne a bodové hodnotenie:

100 % – 90 % = výborný (28 – 22 bodov)

89 % – 75 % = chválitebný (21 – 17 bodov)

74 % – 50 % = dobrý (16 – 14 bodov)

49 % – 30 % = dostatočný (13 – 10 bodov)

29 % a menej = nedostatočný (9 bodov a menej)

4. Ústna odpoveď – pri ústnej odpovedi žiakov sa riadime Metodickým pokynom č. 21/2011 (Hodnotenie a klasifikácia žiakov).

5. **Testy** – opakovanie tematických celkov (hodnotíme podľa danej stupnice príslušného testu).
6. **Domáce úlohy** – správne vypracovanie podľa vopred dohodnutých pravidiel (+, -, 1, 5).

Celkové hodnotenie a klasifikácia žiakov

100 % = 6 častí

Testy	30 %
Slohové práce	20 %
Diktáty	10 %
Aktivity na hodine	5 %
Ústne odpovede	30 %
Domáce úlohy	5 %

PRÍLOHA B (ISCED 3)

Hodnotiaca politika predmetu slovenský jazyk a literatúra

Pri hodnotení žiakov vychádzame z Metodického pokynu č. 21/2011 na hodnotenie a klasifikáciu žiakov stredných škôl. *„Predmetom klasifikácie v predmete slovenský jazyk a literatúra a vyučovací jazyk a literatúra sú výsledky, ktoré žiak dosiahol v súlade s požiadavkami stanovenými v učebných osnovách a vzdelávacích štandardoch v rámci jednotlivých zložiek predmetu: jazyková, slohová a literárna zložka. Hodnotí sa schopnosť získať, upraviť, spracovať, používať a prezentovať vedomosti, zručnosti a návyky v konkrétnych situáciách, obsahová kvalita a jazyková správnosť odpovede, t. j. rozsah slovnej zásoby, gramatická správnosť, štylistická pôsobivosť a stupeň rečovej pohotovosti. V písomnom aj ústnom prejave má žiak preukázať komplexnosť ovládania jazyka, mieru tvorivosti a celkovú vzdelanosť a kultúrnosť v miere vychádzajúcej z učebných osnov a vzdelávacích štandardov.“*

Váha jednotlivých známok – za dôležitejšie pokladáme známky za písomné skúšanie (previerky po tematických celkoch a predpísané slohové práce) – tieto známky musí mať každý žiak všetky – je to podmienka, aby mal splnené portfólio stanovené v ŠVP. Ak danú previerku nepísal, píše ju dodatočne (ak nechýbal dlhodobo, automaticky na ďalšej hodine, ak absentoval dlhodobo, píše previerku po vzájomnej dohode s učiteľom).

Diktáty

- Počet pravopisných aj gramatických chýb (chyby sú rovnocenné, ale keďysi sme mali jednotlivé chyby bodované podľa závažnosti).
 - Počet – 1 za polrok.
- 0 – 1 (výborný),
2 – 3 (chváľitebný),
4 – 5 (dobrý),
6 – 7 (dostatočný), 8 a viac (nedostatočný)

Písomné skúšanie – testy po tematických celkoch

Počet závisí od počtu tematických celkov v danom polroku.

100 – 85 % (výborný),

84 – 70 % (chválitebný),

69 – 55 % (dobrý),

54 – 40 % (dostatočný), 39 a menej % (nedostatočný)

Písomné skúšanie – slohové práce

- Vychádzame z kritérií hodnotenia maturitných slohov (písomná forma internej časti maturitnej skúšky).
- Týmto spôsobom hodnotíme predpísané písomné práce i cvičné práce.
- V prípade, že hodnotíme slohový útvar, ktorý nemá oficiálne stanovené kritériá hodnotenia, vypracujeme si ich, pričom zachováme zaužívanú štruktúru hodnotenia (vonkajšia a vnútorná forma, celkový dojem).

- Počet – 1 za polrok.

28 – 25 bodov (výborný),

24 – 21 bodov (chválitebný),

20 – 17 bodov (dobrý),

16 – 11 bodov (dostatočný), 10 a menej bodov (nedostatočný)

Ústne skúšanie

Čas: 5 min. (tolerujeme i temperament žiaka – prejavuje sa napr. v tempe reči).

Uvedomujeme si ťažkosti pri aplikácii nižšie uvedenej škály v percentách.

Hodnotíme komplexnosť ovládania jazyka a celkovú vzdelanosť a kultúrnosť v miere vychádzajúcej z učebných osnov a štandardov, teda:

- obsahovú správnosť,
- samostatnosť odpovede,
- schopnosť odpovedať na doplnujúce otázky,
- aplikáciu v praxi,
- jazykovú správnosť – rozsah slovnej zásoby, gramatická správnosť, štylistická pôsobivosť,
- prezentáciu odpovede – stupeň rečovej pohotovosti.

100 – 85 % (výborný),
84 – 70 % (chválitebný),
69 – 55 % (dobrý),
54 – 40 % (dostatočný), 39 a menej % (nedostatočný)

Domáce úlohy

- Zadávame rozmanité domáce úlohy písomné i ústne, preto sú kritériá hodnotenia rozdielne (iné pre slohovú prácu, iné pre vypracovanie úlohy z cvičebnice, iné pre ústne úlohy).
- Kritériá hodnotenia sa zhodujú s vyššie uvedenými kritériami (napr. slohové domáce úlohy ako pri písomnom skúšaní – slohovej práci).
- Zohľadňujeme aj samotné vypracovanie domácej úlohy.
- Ak ide o jednoduchú domácu úlohu (napr. doplnovacie cvičenie z cvičebnice), dávame za ňu len „plusku“, pričom za dve „plusky“ je jednotka a za dve „mínusky“ je päťka.
- Ak žiak nemá vypracovanú jednoduchú domácu úlohu a neospravedlní sa, pričom tolerujeme len relevantný dôvod, dostane „mínusku“.
- Ak ide o iné ako jednoduché úlohy, dostane známku.
- Domáce úlohy neklasifikujeme všetkým žiakom.

Skupinová práca

- Rovnomerná práca členov tímu;
- dodržanie podmienok spolupráce a stanovených pravidiel;
- dodržanie stanoveného časového rámca (termínu);
- pripravenosť členov tímu;
- vypracovanie zadanej úlohy;
- prezentácia výsledkov práce tímu;
- jazyková správnosť výstupu.

100 – 85 % (výborný),
84 – 70 % (chválitebný),
69 – 55 % (dobrý),
54 – 40 % (dostatočný), 39 a menej % (nedostatočný)

Prednes

- Výber ukážky (ak nie je stanovená konkrétna báseň),
- prednes spamäti,
- dodržanie prozodických vlastností,
- celková kultúrnosť (celkový dojem).

Mimoškolská činnosť

- Ide o zapojenie sa do literárnych a jazykových súťaží.
- Hodnotíme fakt, že sa žiak zapojil do súťaže (ak bola práca v súlade s kritériami súťaže) – jednotkou.
- Úspešné umiestnenie v jednotlivých kolách danej súťaže – tiež motivačnou jednotkou.

Iné aktivity

- Zaraďujeme tu rozmanité aktivity (okrem vyššie uvedených súťaží v mimoškolskej činnosti) – napríklad skupinové zhotovenie aktuálnej literárnej nástenky, práca v rámci aktuálneho projektu, práca v školskom časopise, aktivita na hodine.
- Hodnotíme ich podľa stupňa náročnosti jednotkou alebo „pluskou“.

Mimočítankové čítanie

- Hodnotíme povinné diela, ktoré žiak potrebuje aj na maturitnú skúšku.
- Ak žiak dané dielo prečíta, dostane individuálne ústne kontrolnú otázku, na ktorú musí vedieť odpovedať.
- Keď chce žiak dostať jednotku, musí doniesť stručný obsah diela a vyjadriť vlastný názor na dielo – ide o tzv. *čitateľský denník* (môže si doň poznačiť aj iné dôležité údaje, napr. citáty, vydateľské údaje, ...).
- Dvojku má len za ústnu odpoveď bez písomného záznamu.
- Päťku dostane, ak dielo vôbec neprečíta.
- Prečítaným dielom sa hlbšie zaoberáme na hodine literatúry, ktorej náplňou je čítanie s porozumením a interpretácia daného diela.

PRÍLOHA C

V cieľoch predmetu sú zahrnuté aj tie ciele, ktoré sa týkajú kľúčových kompetencií žiakov. Uvedte, na ktoré ciele alebo konkrétne zručnosti sa najviac zameriavate na vyučovaní vo svojom predmete a zhodnoťte, ako sa žiakom darí. Označte (značkou x), ktoré ciele zvláda väčšina žiakov a v ktorých má väčšina z nich výrazné problémy.

Ročník:

Ciele (požadované zručnosti):	Kritériá úspešnosti žiakov	Slabá stránka žiakov	Silná stránka žiakov

PRÍLOHA D

Kritériá hodnotenia žiackych projektov

1. Vhodný výber témy (Je v súlade so zadanou témou?)	1 b.
2. Definovanie cieľov projektu
(Sú zadefinované jasne, dajú sa zmerať, sú v súlade s UO?)	1 b.
3. Navrhnuté úlohy (Podporujú navrhnuté úlohy plnenie cieľa?)	2 b.
4. Dodržanie naplánovaných termínov
(Splnil žiak/skupina úlohy v naplánovanom čase podľa časového harmonogramu v projekte, napr. čiastkové úlohy, konzultácie?...)	1 b.
5. Forma výsledného produktu – vhodnosť vo vzťahu na tému a cieľ projektu (referát, prezentácia, výrobok, herecká etuda, video....)	1 b.
- estetická úprava, prehľadnosť, demonštratívnosť, správnosť, presnosť...	1 b.
- využitie zdrojov	2 b.
- náročnosť	3 b.
6. Spôsob prezentácie – pripravenosť
(číta/opisuje/demonštruje/volne rozpráva)	3 b.
- vie odpovedať na otázky žiakov, učiteľa	2 b.
- využíva a rozumie odbornej terminológii	1 b.
- primerané verbálne a neverbálne prejavy	1 b.
7. Prínos (získal žiak nové vedomosti, zručnosti, navrhol riešenie, objavil...)	2 b.
8. Vedel vyhodnotiť projekt, navrhnúť úpravy/ zmeny.	1 b.
Spolu:	22 bodov

Pri skupinovej práci v projekte

1. Dodržiaval člen skupiny pravidlá kooperácie (spolupracoval, dal spätnú väzbu, dodržiaval termín splnenia úloh, ...)	2 b.
2. Bol schopný sebareflexie	1 b.
Spolu:	3 body

Stupnica:

$$22 - 18 = 1 \qquad 25 - 22 = 1$$

$$17 - 14 = 2 \qquad 21 - 18 = 2$$

$$13 - 10 = 3 \qquad 17 - 14 = 3$$

$$9 - 6 = 4 \qquad 13 - 10 = 4$$

$$5 - 0 = 5 \qquad 9 - 0 = 5$$

Za hraničné skóre považujeme úlohy označené *

PRÍLOHA E

Dotazník sebahodnotenia prezentujúceho žiaka/žiačku

(realizovaný po prezentácii)

1. Pripravil/a som sa dostatočne odborne na prezentovanie danej témy?
2. Využil/a som efektívne vedomosti získané na konzultáciách?
3. Rozvíja v prezentácii moja príprava vedomosti a zručnosti potrebné na osobnostný rozvoj?
4. Poznám svoje silné a slabé stránky pri realizovanej prezentácii?
5. Aký bol môj najväčší prínos v rámci prípravy na túto prezentáciu?
6. Pripravoval/a som sa systematicky a zodpovedne na prezentáciu?
7. Dokázal/a som si zreteľne formulovať ciele tejto prezentácie?
8. Dokázal/a som si zreteľne formulovať metódy práce, ktoré som použil/a pri tvorbe úspešnej prezentácie?
9. Dokázal/a som brať do úvahy pri prezentácii individualitu spolužiakov, spätnú väzbu a aktuálnu situáciu v triede a podľa toho zvoliť vhodnú slovnú zásobu?
10. Dokázal/a som v spolužiakoch vzbudiť záujem, motiváciu, iniciatívnosť, kreativitu?
11. Bol/a som otvorený/á aj kritickým komentárom zo strany spolužiakov?
12. Využíval/a som efektívne pracovný čas, ktorý mi bol na prezentáciu poskytnutý?

PRÍLOHA F

Zrkadlo môjho ja

Volám sa

Mám rokov a chodím do triedy.

Moje obľúbené predmety sú

Najlepšie výsledky mám v predmetoch:

Na slovenskom jazyku mám rád

.....

Na slovenskom jazyku sa mi nepáči

.....

Lahko zvládnem na slovenskom jazyku

.....

Chcel by som sa zlepšiť (a prečo?)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PRÍLOHA G

Všeobecné kritéria hodnotenia ústnej odpovede

Za základ ústnej odpovede považujeme obsahovú kvalitu ústnej odpovede.

- Žiak porozumel téme, vystihol ju, dokázal sa v nej orientovať.
- Žiak ovládal fakty, pojmy, definície celistvo a presne, poznal súvislosti a vzťahy medzi nimi.
- Žiak sa vyjadroval presne a výstižne, používal odbornú terminológiu.
- Žiak je dokázal aplikovať teoretické vedomosti, uvádzal príklady, uvádzané príklady boli správne.
- Žiak analyzoval a interpretoval ukážku (ak je súčasťou ÚO).
- Žiak logicky spájal myšlienky, logicky správne členil výpoveď.
- Žiak reagoval na otázky učiteľa a spolužiakov, argumentoval.
- Žiak dokázal zaujať vlastné stanovisko.
- Žiakova odpoveď je samostatná.

Rovnako dbáme aj na jazykovú stránku ústnej odpovede.

- Žiak používal pestrú slovnú zásobu (rozsah SZ).
- Žiak správne skloňoval a časoval (gram. správnosť).
- Žiak používal dostatočne rozvité vety (štylistická pôsobivosť).
- Žiak dodržiaval ortoepické pravidlá, správne artikuloval.
- Žiak dodržiaval prozodické vlastností reči.
- Žiak svojím prejavom zaujal poslucháčov.

Plnenie kritérií hodnotenia vyjadrené známkou:

Počet splnených kritérií	Známka
15 – 13	1
12 – 11	2
10 – 8	3
7 – 5	4
4 – 0	5

PRÍLOHA H (ISCED 2)

5. ročník

Hlavné znaky rozprávky.

Hlavné a vedľajšie postavy.

Rozprávač príbehu.

Fantastická (čarodejná, čarovná), realistická rozprávka.

Nadprirodzené, neskutočné postavy, čarodejné deje, magické čísla a predmety.

Spoločné a rozdielne znaky fantastickej a realistickej rozprávky.

Slovenská ľudová rozprávka, rozprávky iných národov.

Spoločné znaky a rozdiely.

Variácie.

Zberatelia ľud. rozprávok – slovenskí (P. Dobšinský, S. Czambel) a inonárodní.

Tvorba modernej rozprávky z ľudového námetu.

PRÍLOHA I

Tematický plán

Názov predmetu: slovenský jazyk a literatúra, časť jazyk

Ročník: 6.

Vypracoval/a:

Tematický celok Témy Základné učivo	Tvaroslovná rovina jazyka Prídavné mená (5 hodín) Nové pojmy: prídavné mená vzťahové, privlastňovacie, zvieracie, matkin, otcov, páví
Ciele, výstupy	Optimálny výkon: Čítanie s porozumením Žiak rozumie, akú funkciu majú prídavné mená v konkrétnom umeleckom alebo vecnom texte. Žiak správne identifikuje akostné, vzťahové a privlastňovacie prídavné mená v texte, vie ich utvoriť a poznať vzory, podľa ktorých sa skloňujú. Žiak vie identifikovať a vysvetliť zvieracie a privlastňovacie prídavné mená a určiť ich skloňovacie vzory. Žiak chápe dôležitosť gramatickej zhody medzi prídavným a podstatným menom pre porozumenie textu. Písanie Žiak vie použiť nadobudnuté vedomosti z morfológie o prídavných menách: dodržiava správne tvary akostných, vzťahových, zvieracích a privlastňovacích prídavných mien v písomnom prejave. Žiak vie samostatne formou tichého čítania skontrolovať svoj text s cieľom identifikovať jednotlivé chyby z pravopisu a na základe svojich znalostí ich opraviť. Vie použiť prídavné mená v krátkom statickom opise a prezentovať ho. Žiak vie samostatne formou tichého čítania skontrolovať svoj text s cieľom identifikovať jednotlivé chyby z pravopisu a na základe svojich znalostí ich opraviť. Žiak dodržiava správne tvary podstatných a prídavných mien vo vetách. Žiak správne tvorí vzťahové a privlastňovacie prídavné mená. Správne tvary prídavných mien pri písaní Hovorenie Žiak vie vyhľadať zvieracie a privlastňovacie prídavné mená, určiť ich vzory: páví, matkin, otcov a vie vysvetliť ich funkciu v texte. Žiak vo frekventovaných tvaroch slov používa správne tvary prídavných mien a iných slovných druhov v komunikačnej situácii. Žiak podľa osnovy prerozpráva statický opis predmetu podľa vlastného výberu.
Kritériá úspešnosti	Žiak bude úspešný keď:
Metódy, prostriedky hodnotenia	

PRÍLOHA J

V prílohe je uvedená časť tematického výchovno-vzdelávacieho plánu pre predmet SJL – ISCED 1. Na hodnotenie učiteľka využíva portfólio. Posúďte vhodnosť jednotlivých prvkov portfólia z hľadiska kvantity i kvality. Na základe svojej pedagogickej praxe tabuľku doplňte.

SJL	Cieľ	Výkonový štandard	Počet	Dôležitosť	Poznámky
Malá písomka	Prečítať a napísať všetky tvary písmen abecedy, vedieť použiť správnosť tvarov písmen, ich vzájomné nadpájanie a snažiť sa písať čitateľne.	Písať správne tvary veľkej, malej, písanej a tlačenej abecedy, písať správne tvary arabských číslíc.	1	1	Kritéria pre písomné skúšanie
Odpoveď	Rozumieť rozdiel medzi hláskou a písmenom /dvojzložkové písmená ch, dz, dž/. Nájsť v slovách písmená s rozlišovacími znamienkami. Pomenovať rozlišovacie znamienka. Rozvíjať vyjadrovanie, tvorivosť, slovnú zásobu.	Rozlíšiť hlásku/písmeno, správne použiť rozlišovacie znamienka.	1	2	Kritéria pre ústne skúšanie
Štvrtročná práca	Utvrdiť poznatky o hláskach, písmenách, slabikách, slovách a vetách. Rozvíjať tvorivosť, predstavivosť a slovnú zásobu	Vedieť z hlások tvoriť slabiky, zo slabík slová a zo slov vety, tvoriť jedno a viacslobné slová, správne použiť interpunkčné znamienka na konci vety, správne vyslovíť, zapísať a rozlíšiť jednotlivé druhy viet.	1	3	Kritéria pre písomné skúšanie
Čítanie	Získať schopnosť čítať jednoduché texty plynule, výrazne a s porozumením, rozumieť im, vedieť sa v nich orientovať a dokázať ich zreprodukovať. Čítať správnym tempom, rozlišovať počtu a prízvuk. Vedieť vymenovať hlavné postavy a pomenovať ich charakteristické vlastnosti.	Rozumieť pojmom: autor, ilustrácia, ilustrátor, čitateľ, kniha, časopis, noviny, knižnica, text, zdrobenina, nadpis, dej, vedieť aktívne pracovať s textom: čítať s porozumením, dokončiť text, tvoriť nadpis, porozprávať stručný obsah a podobne.	1	2	Kritéria pre čítanie
Malá písomka	Prečítať a napísať všetky tvary písmen abecedy, vedieť použiť správnosť tvarov písmen, ich vzájomné nadpájanie a snažiť sa písať čitateľne. Vedieť formou hry aplikovať rozdelenie hlások: samohlásky, spoluhlásky, dvojhlásky /hra: Cesta autobusom/.	Rozdeliť a vymenovať samohlásky, spoluhlásky, dvojhlásky, vedieť písať i/i po makkých spoluhláskach a y/y po tvrdých spoluhláskach, po tvrdých spoluhláskach v koreni slov.	1	2	Kritéria pre písomné skúšanie
Diktát	Vedieť správne použiť rozlišovacie znamienka v slovách, rozoznať kvantitu hlások: krátke, dlhé, vedieť aplikovať princíp používania dvojhlások v slovách.	Vedieť písať d, t, n, f s makkého a bez makkého pred e, i, ia, ie, iu.	1	1	Kritéria pre písomné skúšanie
Polročná práca	Utvrdiť poznatky o hláskach, písmenách, slabikách, slovách a typoch viet. Rozvíjať tvorivosť, predstavivosť a slovnú zásobu.	Správne napísať vlastné mená osôb, zvierat a zemepisných názvov.	1	3	Kritéria pre písomné skúšanie

Názov: **Inovatívne spôsoby hodnotenia žiakov v predmete
slovenský jazyk a literatúra**

Autor: PaedDr. Jana Tomášková

Recenzenti: PaedDr. Mária Grolmusová
doc. Miloslav Gejdoš, PhD.

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave

Jazyková úprava: Mgr. Daniela Bordášová

Grafická úprava: Ing. Monika Chovancová

Vydanie: 1.

Rok vydania: 2015

Počet strán: 50

ISBN **978-80-565-0379-9**